

HAAPAVEDEN KAUPUNKI

ISO-VATJUSJÄRVEN, PIENI-
VATJUSJÄRVEN JA KURRANJÄRVEN
ALUEEN OSAYLEISKAAVOITUS

LUONTOSELVITYS

AIRIX Ympäristö
FMC GROUP

AIRIX Ympäristö Oy
PI 453 Salhojankatu 42
33101 Tampere
Puh. 010-2414000
Fax 010-241 4001
etunimi.sukunimi@airix.fi

SISÄLLYSLUETTELO

SISÄLLYSLUETTELO	2
1 JOHDANTO.....	3
2 AINEISTO JA MENETELMÄT	3
2.1 Suunnittelualue	3
2.2 Aineisto ja menetelmät	3
2.3 Kohteiden luokitus, kuvaus ja karttaesitykset	3
3 MAISEMA.....	4
4.1 Maa- ja kallioperä.....	5
4.2 Vesistöt.....	5
4.3 Kasvillisuus.....	6
4.4 Luontokohteet	6
4.5 Eläimistö	14
5 YHTEENVETO	15
LÄHTEET	16

LIITEKARTTA 1
LIITEKARTTA 2

Kohteen sijaintikartta
Kasvillisuuskartta

1 JOHDANTO

Haapajärven kaupunki on käynnistämässä Ison Vatjusjärven, Pienen Vatjusjärven ja Kurranjärven käsittävän ranta- ja kyläalueen osayleiskaavoituksen ajantasais-
tamisen. Maankäyttö- ja rakennuslaki sekä luonnonsuojelulaki edellyttävät maan-
käyttösuunnitelmien vaikutusten selvittämistä. Tavoitteena on tehdä yleiskaavoit-
tusta palveleva luontoselvitys, jossa selvitetään suunnittelun alueen luonnon yleis- ja
erityispiirteet, kartoitetaan suojelun alueet, suojeltavat kasvi- ja eläimesiintymät, pe-
rinnemaisemat, metsälain mukaiset arvokkaat elinympäristöt sekä vesilain suoje-
lemat pienvedet. Tavoitteena on turvata luonnon monimuotoisuuden ja tärkeiden
maisema-arvojen säilyminen alueella sekä edistää hyvän elinympäristön tavoitetta.

Selvityksen on laatinut FM biologi Anni Korteniemi AIRIX Ympäristö Oy:stä.

2 AINEISTO JA MENETELMÄT

2.1 Suunnittelun alue

Suunnittelun alue sijaitsee noin viisi kilometriä Haapaveden kaupungin keskustasta
etelään. Suunnittelun alueeseen kuuluu neljä järveä. Suunnittelun alue on pääasiassa
rakennettua maaseutuympäristöä. Metsä ja suoalueissa näkyy ihmisen toiminnan
vaikutus. Alueen läpi kulkee seututie 800.

2.2 Aineisto ja menetelmät

Ennen maastokartoitusta tutustuttiin alueelta olevaan aiempaan luontotietoon ja
karttamateriaaliin (maastokartat, ilmakuvat). Ympäristötietojärjestelmä Hertasta
tarkistettiin alueen mahdolliset arvokkaat luontokohteet ja suojelun alueet. Uhan-
alaisten lajien esiintymistiedot ja tiedot alueella mahdollisesti olevista perinnemai-
semista pyydettiin Pohjois- Pohjanmaan ELY-keskukselta. Suunnittelun alueen kar-
toitti biologi Anni Korteniemi 8.-9.6.2011 tapahtuneilla maastokäynneillä. Inventoin-
tikohteet valittiin etukäteen kartalta painottaen luonnontilaisia ja koskemattomia
alueita. Selvästi ihmisen toiminnan seurauksena muuttuneita alueita ei kartoitettu
maastossa. Maastonselvitys oli kasvillisuuspainotteinen. Eläimistöä ei tehty erillis-
tä selvitystä vaan eläimistöä havainnoitiin maastokäynnin yhteydessä. Selvitystieto
koostettiin raportiksi.

2.3 Kohteiden luokitus, kuvaus ja karttaesitykset

Suunnittelun alueen luontokohteita on kuvattu biotooppeina eli kasvillisuustyyppinä.
Alueen luontoa kuvataan tässä selvityksessä hyvin yleispiirteisesti. Kasvillisuus-
tyyppeinä käytetään Cajanderin metsätyyppiteorian mukaisia metsäkasvillisuus-
tyyppejä kuten tuoret kankaat ja suotyyppeinä kuten rämeet jne. Kasvillisuustyy-
peillä voi olla tarkempia lisämääreitä, kuten mustikkatyyppin kangas tai erilaisia ku-
vaavia lisämääreitä, kuten suursarainen tai kuusivaltainen. Kasvillisuustyyppikuva-
uksissa kerrotaan kohteen edustama biotooppi, kohteen kuvaus, mahdollinen eri-
tyisarvo ja perustelut. Kartalla näkyvät kasvillisuustyyppirajaukset eivät välttämättä
seuraa tarkasti luonnossa esiintyviä kasvillisuuskuviorajoja.

Luontokohteiden arvottaminen perustuu kohteiden luonnonsuojelullisen arvon määrittämiseen. Arvoluokituksella on tarkoitus osoittaa kohteiden rakennettavuus luontoarvojen näkökulmasta.

Luontokohteiden arvotusperusteet

Kohteen luonnonsuojelullista arvoa määrittävät selkeästi luonnonsuojelua ohjaavat lait. Kohteella voi olla myös laissa erikseen määrittelemätöntä luonnonsuojelullista tai luonnon monimuotoisuutta lisäävää arvoa.

Arvokkaita luontokohteita ovat:

- Suojelualueet (suojelualueet, luonnonmuistomerkit, valtakunnalliset suojeluohjelmat ja Natura 2000-verkoston alueet)
- Muut valtakunnallisesti ja maakunnallisesti arvokkaat kohteet (seutukaavojen suojeluvaraukset, arvokkaat kallioalueet, pienvedet, perinnemaisemat ja kulttuurimaisemat)
- Luonnonsuojelulain suojeltavat luontotyytit (LsL 29 §)
- Metsälain (MeL 10 §) erityisen tärkeät elinympäristöt
- Vesilain (1:15a § ja 17a §) suojelemat pienvedet
- Muut arvokkaat elinympäristöt
(geologisesti arvokkaat muodostumat, arvokkaat vesialueet, perinnemaisemien luontotyytit, erityisesti suojeltavien lajien esiintymät, muiden uhanalaisten lajien esiintymät, luontodirektiivin liitteen IV (a) lajien esiintymät sekä lintudirektiivin liitteen I lajit, muut luonnonsuojelullisesti arvokkaat kohteet, kuten vanhat metsät)

Kohteiden arvotuskriteereinä käytetään kohteen edustavuutta, luonnontilaisuutta, harvinaisuutta, uhanalaisuutta, luonnon monimuotoisuutta sekä alueen toiminnallista merkitystä lajitasolle. Esimerkiksi edustavalla kasvillisuudella tarkoitetaan elinympäristölle tyypillistä, lajistoltaan monipuolista ja hyvin säilynyttä kasvillisuutta.

Uhanalaisuusluokituksena käytetään Ympäristöministeriön Suomen lajien uhanalaisuus- Punainen kirja 2010 -arviointia. Se on laadittu IUCN:n uhanalaisuusluokien ja kriteerien mukaisesti. Luontotyyppien uhanalaistiedot perustuvat Ympäristöministeriön teokseen Suomen luontotyyppien uhanalaisuus (2008). Luontotyyppien uhanalaisuusluokitukseen on sovellettu IUCN:n uhanalaisuusluokitusta. Uhanalaisuusluokat ovat äärimmäisen uhanalaiset (CR), erittäin uhanalaiset (EN) ja vaarantuneet (VU). Luokkaan silmälläpidettävät (NT) kuuluvat lajit tai luontotyytit eivät ole vielä varsinaisesti uhanalaisia. Alueellista lajien uhanalaisuutta käsitellessä käytetään vain kahta luokkaa, alueellisesti uhanalaiset (RT) ja hävinneet (RE).

3 MAISEMA

Haapavesi lasketaan kuuluvaksi Pohjois-Pohjanmaan jokiseutu ja rannikko maisemamaakuntaan. Pohjois-Pohjanmaalle tyypillisesti alueen maasto on hyvin tasaista ja korkeusvaihtelut ovat pienet. Maisemaa halkovat jokilaaksot ja näiden vä-

liset vedenjakajaselänteet. Asutus sijoittuu alueella pääasiassa jokilaaksoihin. Soiden osuus metsäalasta on suurehko.

Suunnittelualue on alavaa ja maaston korkeusvaihtelut olemattomia. Suunnittelualueen järviä ympäröivät alueet ovat lähinnä peltomaastoa, joilla on pienialaisia metsäsaarekkeita. Paikoitellen suunnittelualueella on metsää. Avarat peltomaiset mat, joista aukeaa näkymä järville, ovat suunnittelualueen tärkeimpiä maisematekijöitä. Alueen läpi kulkevalta tieltä avautuu varsinkin Ison Vatjusjärven kohdalla kaunis maisema niittyjen yli järvelle. Ison Vatjusjärven ympäri kulkeva tie halkoo sekä avaria peltomaisia että metsäisempiä osuuksia. Asutus keskittyy järvien ympärille. Järvien rannoilla on paljon sekä vakituista että mökkiasutusta ja järven virkistyskäytöllinen arvo on merkittävä.

Pohjois-Pohjanmaan ELY -keskuksen mukaan alueella ei sijaitse huomioitavia perinnemaisemakohteita.

Kuva 1. Maisema 800-tieltä kohti Isoa Vatjusjärveä.

4 LUONTO

4.1 Maa- ja kallioperä

Alueen kallioperä on vähäravinteista. Haapaveden alueen kallioperä on kivilajikoostumukseltaan vaihteleva. Selvitysalueella hallitsevina ovat erilaiset graniitit ja liuskeet. Irtaimista maalajeista yleisin on turve. Moreenia, joka muodostaa jokseenkin kaikkialla muiden maalajien alustan, on pintamaana Kurranjärven ja Vatjusjärvien alueella.

4.2 Vesistöt

Suunnittelualueella sijaitsevat Vatjusjärvet, Valkeisjärvi ja Kurranjärvi kuuluvat Pyhäjoen vesistöalueeseen ja Vatjusjärvien valuma-alueeseen. Pyhäjoen vesistön valuma-alueen pinta-ala on 3711 km². Suunnittelualueen järvet virtaavat Pienen Vatjusjärven kautta Myllyojaa pitkin Pyhäjoessa olevaan Haapajärveen. Pyhäjoki puolestaan laskee Perämereen.

Pienen Vatjusjärven pinta-ala on 101,7 ha. Rantaviivalla on pituutta 5,4 km. Ison Vatjusjärven pinta-ala on 380,5 ha ja rantaviivan pituus on 12 km. Kurranjärven

pinta-ala on puolestaan 39,1 ha ja rantaviivaa on 2,5 km. Valkeinen järvi on suunnittelualueen järvistä pienen. Sen pinta-ala on 17,3 ha ja rantaviivalla on pituutta 1,7 km. Järvien keskisyvyys vaihtelee 1,5 metristä kolmeen metriin.

Veden biologista tilaa kuvaavan ekologisen luokituksen mukaan Pienen Vatjusjärven tila on tyydyttävä ja Ison Vatjusjärven tila on välttävä. Valkeinen järvelle ja Kurranjärvelle ei ole tehty ekologisen tilan arviointia. Järviä kuormittavat maatalouden ja haja-asutuksen ravinnepäästöt sekä maa- ja metsätalouden kiintoaineet. Ravinteet rehevöittävät ja aiheuttavat paikoittaista umpeenkasvua. Järvien rannoilla kasvaa paikka paikoin erittäin runsaasti rehevöitymisestä kertovaa lajistoa kuten järviruokoa (*Phragmites australis*). Kiintoaineet aiheuttavat pohjan liettymistä. Rehevöitymisen seurauksena talven aikaiset hapettomat tilat lisäävät sisäistä kuormitusta.

Ison ja Pienen Vatjusjärven sekä Kurranjärven rehevöitymisen estämiseksi järville on laadittu kunnostus- ja ennaltaehkäisyohjelma vuosille 2010-2015.

Selvitysalueen järvien yleisimmät saaliskalat ovat ahven ja hauki. Särkikalat ovat runsastuneet rehevöitymisen seurauksena. Vatjusjärville on istutettu muikkua, siikaa ja kuhaa. Valkeinen järveä on käytetty luonnonravintolammikkona kalankasvatuksessa vuosina 1979-1997.

Suunnittelualueella ei ole merkittäviä pohjavesialueita.

4.3 Kasvillisuus

Yleispiirteet

Haapavesi kuuluu keskiboreaaliseen havumetsävyöhykkeeseen, joka on Etelä- ja Keski-Suomen välistä kasvillisuuden vaihettumisaluetta. Suomen kasvimaantieteellisessä aluejaossa kunta sijoittuu Pohjanmaan-Kainuun vyöhykkeen länsiosaan. Suunnittelualueen metsät ovat enimmäkseen kuusivaltaisia tuoreita kankaita, joiden valtalajina on mustikka (*Vaccinium myrtillus*). Alueen metsät eivät ole luonnontilaisia. Alueella on runsaasti niittyjä ja peltoja, jotka keskittyvät järvien ympärille. Niityt ovat tärkeitä maisematekijöitä.

Kunnan maa-alasta yli puolet on soistunutta, joten suot ovat tärkeä maisematekijöitä. Syynä soiden runsauteen on maaston tasaisuus, vettä läpäisemättömän kerroksen läheisyys ja Pyhäjoen suupuolen kohoaminen. Haapavesi kuuluu Pohjanmaan aapasuoalueeseen, jolle ovat luonteenomaista vetiset rämereunaiset nevat. Suomen suoyhdistymätyypin perusteella Haapavesi sijoittuu aapasoiden ja keidassoiden raja-alueelle. Suunnittelualueen suot ovat poikkeuksetta ojitettuja rämeitä.

4.4 Luontokohteet

Suunnittelualueen kasvillisuus on yleisilmeeltään tavanomaista havupuumetsikköä. Alueen suot ovat ojitettuja ja metsät lähinnä metsätalouskäytössä. Alueen rehe-

vimmät luontotyypit sijaitsevat suunnittelualueen etelä- ja itäosissa. Järvien rannat ovat lähinnä lehtipuu- ja pajukkovaltaisia viljelysten ja vesistön välisiä suoja- vyöhykkeitä.

Metsäkurjenpolvi- käenkaali- mustikkatyyppin lehtomainen kangas (GOMT)

Kasvillisuustyyppiä löytyy Valkeinen järven ja Ison Vatjusjärven väliseltä alueelta. Hieskoivu (*Betula pubescens*) on kuusen (*Picea abies*) ohella valtapuuna. Lajistosta löytyy kasvillisuustyyppille ominaisia ilmentäjälajeja kuten metsäimarretta (*Gymnocarpium dryopteris*), oravanmarjaa (*Maianthemum bifolium*), katajaa (*Juniperus communis*), metsätähteä (*Trientalis europaea*), mustikkaa (*Vaccinium myrtillus*), käenkaalta (*Oxalis acetosella*), metsäkurjenpolvea (*Geranium sylvaticum*), metsäorvokkia (*Viola riviniana*), metsäkerrossammalta (*Hylocomium splendens*) ja korpi- karhunsammalta (*Polytrichum commune*). Alueen arvoa vähentää metsäojitus. Suomen luontotyyppien uhanalaisuusarvioinnin (2008) mukaan keski-ikäiset lehti- puuvaltaiset lehtomaiset kankaat kuuluvat sekä koko Suomessa että Etelä- Suomessa luokkaan EN eli erittäin uhanalainen.

Kuva 2. Metsäkurjenpolvi-käenkaali-mustikkatyyppin lehtomaista kangasta.

Metsälauha-mustikkatyyppin tuore kangas (DeMT)

Kasvillisuustyyppiä löytyy Valkeinen järven luoteispäästä. Alue on mustikkavaltainen ja kasvillisuustyyppi soistuu järveä kohti mentäessä. Lajistosta löytyy mm. mustikkaa (*Vaccinium myrtillus*), puolukkaa (*Vaccinium vitis-idaea*), suopursua (*Rhododendron tomentosum*), seinäsammalta (*Pleurozium schreberi*), metsätähteä (*Trientalis europaea*), kevätpiippoa (*Luzula pilosa*) ja metsälauhaa (*Deschampsia flexuosa*). Suomen luontotyyppien uhanalaisuusarvioinnin (2008) mukaan keski-ikäiset mäntyvaltaiset tuoreet kankaat kuuluvat sekä koko Suomessa että Etelä-Suomessa luokkaan NT eli silmälläpidettävät.

Kuva 3. Metsälauha-mustikkatyyppin tuoretta kangasta.

Metsäimarre-mustikkatyyppin lehtomainen kangas (DMT)

Ison Vätjusjärven itärannalla on paikoitellen lehtomaista kangasta. Pääpuulaji on kuusi (*Picea abies*). Puusto on kookasta ja kasvaa tiheästi. Kenttäkerroksen valtalajeina ovat metsäimarre (*Gymnocarpium dryopteris*), mustikka (*Vaccinium myrtillus*), kultapiisku (*Solidago virgaurea*), oravanmarja (*Maianthemum bifolium*), lillukka (*Rubus saxatilis*), nuokkuhelmikkä (*Melica nutans*) ja metsäkorte (*Equisetum sylvaticum*). Pohjakerroksen valtalajina on metsäkerrossammal (*Hylocomium splendens*). Lahopuuston määrä on vähäinen ja joissakin paikoissa metsää on ojitettu. Suomen luontotyyppien uhanalaisuusarvioinnin (2008) mukaan keski-ikäiset kuusivaltaiset lehtomaiset kankaat kuuluvat sekä koko Suomessa että Etelä-Suomessa luokkaan NT eli silmälläpidettävät.

Kuva 4. Metsäimarre-mustikkatyyppin lehtomaista kangasta.

Suursaraneva (SN)

Valkeinen-järven luoteisrannalla on pienialainen kuvio suursaranevaa. Nimensä mukaisesti edustavimmat lajit ovat saroja kuten vesisara (*Carex aquatilis*) ja jouhisara (*Carex lasiocarpa*). Muuta lajistoa edustavat järvikorte (*Equisetum fluviatile*), tupasvilla (*Eriophorum vaginatum*) ja rahkasammalet (*Sphagnum sp.*). Suomen luontotyyppien uhanalaisuusarvioinnin (2008) mukaan saranevat kuuluvat koko Suomessa luokkaan LC eli säilyvät ja Etelä-Suomessa luokkaan VU eli vaarantuneet.

Kuva 5. Suursaranevaa.

Variksenmarja-puolukkatyyppin kuivahko kangas (EVT)

Alueen läpi kulkevan tie 800:n länsipuolelta löytyy pieni kuvio kuivahkoa kangasta. Alueelle on rakennettu, puustoa on poistettu ja lähialue on ojitettu, joten kasvillisuustyyppi ei ole luonnontilainen. Pääpuulajina on kookas mänty (*Pinus sylvestris*). Kenttäkerroksessa valtalajeina ovat puolukka (*Vaccinium vitis-idaea*), variksenmarja (*Empetrum nigrum*), mustikka (*Vaccinium myrtillus*), suopursu (*Rhododendron tomentosum*) ja juolukka (*Vaccinium uliginosum*). Suomen luontotyyppien uhanalaisuusarvioinnin (2008) mukaan keski-ikäiset mäntyvaltaiset kuivahkot kankaat kuuluvat sekä koko Suomessa että Etelä-Suomessa luokkaan NT eli silmälläpidettävät.

Puolukka- mustikkatyyppin tuore kangas (VMT)

Alueella on runsaasti mustikkavaltaisia tuoreita kankaita, joissa kenttäkerroksen ruoholajisto on monipuolista ja kasvillisuustyyppilleen ominaista. Valtapuuna suuressa osassa alueita on kuusi (*Picea abies*), mutta myös mäntyä (*Pinus sylvestris*) ja koivua (*Betula sp.*) esiintyy runsaasti. Kenttäkerroksen lajeja ovat muun muassa metsäorvokki (*Viola riviniana*), nuokkuhelmikkä (*Melica nutans*), kevätpiippo (*Luzula pilosa*), metsäkurjenpolvi (*Geranium sylvaticum*), metsäalvejuuri (*Dryopteris carthusiana*), kultapiisku (*Solidago virgaurea*), hiirenporras (*Athyrium filix-femina*). Pohjakerroksen valtalajeja ovat seinäsammal (*Pleurozium schreberi*) ja palmusammal (*Climacium dendroides*). Ison Vatjusjärven itärannalla ja selvitysalueen eteläosassa tuoreen kankaan seassa on lehtolaikkuja, jotka lisäävät alueiden monimuotoisuutta. Lehtolaikut ovat metsälain (10 §) määrittelemiä erityisen tärkeitä elinympäristöjä. Suomen luontotyyppien uhanalaisuusarvioinnin mukaan keski-ikäiset kuusivaltaiset tuoreet kankaat kuuluvat sekä koko Suomessa että Etelä-Suomessa luokkaan NT eli silmälläpidettävät.

Kuva 6. Puolukka-mustikkatyyppin tuoretta kangasta.

Rantaluhta

Kurranjärven pohjoispäässä rantaluhta on järvikortevaltainen (*Equisetum fluviatile*). Seassa on useampia saralajeja (*Carex* sp.). Järvelle päin mentäessä luhtaisuus vaihtuu järvikortteikoksi (*Phragmites australis*). Rantaan päin liikuttaessa luhtaisuus puolestaan vaihettuu koivuluhdan kautta tuoreeksi kankaaksi. Pienen Vatjusjärven pohjoispäässä rantaluhta on lehtipuuvaltainen. Hieskoivun ohella (*Betula pubescens*) alueella kasvaa harmaaleppää (*Alnus incana*), kastikkaa (*Calamagrostis* sp.), luhtamataraa (*Galium uliginosum*), lehtovirmajuurta (*Valeriana sambucifolia*), terttualpea (*Lysimachia thyrsiflora*) ja suo-orvokkia (*Viola palustris*). Suomen luontotyyppien uhanalaisuusarvioinnin mukaan koivuluhdat kuuluvat koko Suomessa luokkaan NT eli silmälläpidettävät ja Etelä-Suomessa luokkaan VU eli vaarantuneet.

Kuva 7. Rantaluhtaa.

Puronvarsi

Purojen välittömät lähiympäristöt ovat metsälain (10 §) määrittelemiä erityisen tärkeitä elinympäristöjä. Myllyojan varsi on rehevä ja lajistoltaan monipuolinen ympäristö. Kasvilajistossa on muun muassa hieskoivua (*Betula pubescens*), kuusta (*Pi-*

cea abies), korpi-imarretta (*Phegopteris connectilis*), metsäkortetta (*Equisetum sylvaticum*) ja metsäorvokkia (*Viola riviniana*). Puronvarsi ei ole suunnittelualueella täysin luonnontilainen vaan puron rannalla on pihapiiri, lähistöllä pelto sekä puronvarressa jättömaita. Puronvarsi kannattaa huomioida suunnittelussa.

Kuva 8. Myllyojan vartta.

Lehtipuuvaltainen alue

Lehtipuuvaltaisia alueita löytyy Etelä-lahden rannoilta ja Väliojan molemmilta rannoilta. Lehtipuuustoa, lähinnä koivua, on myös viljelysten ja rantojen välisissä suo-
javyöhykkeissä vaikka niitä ei ole karttaan erikseen merkitty. Lehtipuuvaltaisten alueiden puusto on koivua (*Betula sp.*) ja haapaa (*Populus tremula*). Muita lajeja ovat pelto-orvokki (*Viola arvensis*), mesiangervo (*Filipendula ulmaris*), koiranputki (*Anthriscus sylvestris*), metsäkurjenpolvi (*Geranium sylvaticum*), metsäkorte (*Equisetum sylvaticum*) ja huopaohdake (*Cirsium helenioides*). Sammalten määrä on vähäinen. Kosteammilla alueilla pohjakerroksessa voi olla rahkasammalia (*Sphagnum sp.*)

Kuva 9. Lehtipuuustoa ja pajukkoa Väliojan molemmin puolin.

Vaikeakulkuinen pajukko

Takkulammen ympäri kiertää oja, jota ei kartoituksen yhteydessä pystynyt ylittämään eikä lammen välittömään läheisyyteen päästy. Reuna-alueet kasvavat tiheästi pajua ja maaperä on vetistä. Vesilaki (1:15 § ja 1:17 a §) suojelee Lapin läänin

ulkopuolella alle 1 hehtaarin suuruiset lammet ja järvet. Lammen luonnontilaisuutta heikentävät kuitenkin ympärillä kiertävä ojitus sekä ympäröivä pelto.

Kuva 12. Edustalla pajukko. Taka-alalla näkyy Takkulampi.

Pajukko/ruovikko

Ison Vatjusjärven länsirannalla viljelysten ja vesistön välissä kulkee lehtipuuvaltainen suojavyyöhyke. Suojavyöhykkeen rannan puolella kasvillisuus on paikoitellen matalaa pajupensaikkoa, mutta suuremmaksi osaksi järviruoko- (*Phragmites australis*) ja järvikortekasvustoa (*Equisetum fluviatile*).

Kuva 13. Rantaruovikkoa.

Käsitelty metsä

Käsitellyillä metsillä tarkoitetaan lähinnä harvennettua metsää. Kurranjärven länsipuolella on lehtipuuvaltaista kangasta, josta on poistettu kuusia ja mäntyjä. Ison Vatjusjärven pohjoispäässä on rakennustyömaan alta poistettu pensaikkoa ja puustoa.

Kuva 10. Koivuvaltaista harvennettua metsää.

Rämemuuttuma

Selvitysalueen länsiosissa on rämemuuttumaa. Alue on tiheästi ojitettu ja tämä on aiheuttanut alkuperäisen rämekasvillisuuden muuttumisen metsäkasvillisuuden suuntaan. Kasvillisuutta hallitsevat mänty (*Picea abies*), suopursu (*Rhododendron tomentosum*), hieskoivu (*Betula pubescens*), juolukka (*Vaccinium uliginosum*) ja rämekarhunsammal (*Polytrichum strictum*).

Kuva 11. Ojitetun rämeen kasvillisuutta.

Taimikko

Taimikoita on selvitysalueen koillis- ja itäosissa. Taimikot ovat lehtipuuvaltaisia tuoreen kankaan taimikoita. Pioneerilajistosta löytyy muun muassa maitohorsma (*Epilobium angustifolium*), kiiltopaju (*Salix phylicifolia*), hieskoivu (*Betula pubescens*), haapa (*Populus tremula*), kuusi (*Picea abies*) ja kastikka (*Calamagrostis sp.*).

Kuva 14. Lehtipuuvaltaista taimikkoa.

Metsämaan soistuma

Paikoitellen selvitysalueen metsissä on soistumia. Metsämaan soistumat ovat syntyneet maaperässä oleviin painanteisiin tai juonteisiin. Soistumisesta kertovat pohjakerroksessa olevat rahkasammalet (*Sphagnum* sp.), suopursun (*Rhododendron tomentosum*) runsas määrä ja puuston kitukasvuisuus. Muutoin lajisto on samaa kuin viereisillä metsämailla.

Kuva 15. Soistunutta metsämaata.

Lähteet

Selvitysalueella on kolme lähdeettä. Jokaiseen kolmeen lähteeseen on asennettu betonikaivo, joten lähteet eivät ole luonnontilaisia eivätkä ne täytä metsälain (10 §) erityisen tärkeän elinympäristön määritteitä. Lajisto kaivojen ympäristössä on kuitenkin edustavaa lähdekasvillisuutta kuten hetehiirensammal (*Bryum weigelii*), ojakellukka (*Geum rivale*), hetekaali (*Montia fontana*), suokorte (*Equisetum palustre*), metsäkorte (*Equisetum sylvaticum*) ja kilpisammal (*Rhizomnium* sp.)

Kuva 16. Lähteeseen asennettu kaivo.

4.5 Eläimistö

Eläimistön osalta Pohjanmaa sijoittuu Etelä- ja Pohjois-Suomen väliseen vaihtumisvyöhykkeeseen. Alueen eläimistö on suhteellisen lajirunsasta verrattuna muuhun Pohjanmaahan, mikä johtuu maaston vaihtelevuudesta.

Alueen eläimistöä ja linnustosta ei tehty varsinaista erillisselvitystä. Uhanalaisten lajien esiintymistiedot hankittiin Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskukselta ja lisäksi alueen eläimistöä havainnoitiin maastokäynnin yhteydessä. Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskuksen mukaan alueella ei esiinny uhanalaista eläinlajistoa.

Maastokäynnin yhteydessä Kurranjärvellä havaittiin laulujoutsenpari. Laulujoutsen on EU:n lintudirektiivin I-liitteen tarkoittama laji. Lintudirektiivin I-liitteen lajit ovat yhteisön tärkeinä pitämiä lajeja, joiden suojelemiseksi on osoitettava erityissuojelualueita (Natura 2000 -verkosto). Lintudirektiivi kieltää yksilöiden tahallisen tappamisen, pyydystämisen, häiritsemisen erityisesti pesinnän aikana sekä kaupallisen käytön. Joutsenparin lisäksi maastokäynnin yhteydessä havaittiin tyypillisiä metsien, pajukoiden ja niittyjen lajeja muun muassa keltasirkku (*Emberiza citrinella*), isokuovi (*Numenius arquata*), peippo (*Fringilla coelebs*), metsäkirvinen (*Anthus trivialis*), laulurastas (*Turdus philomelos*), tilitatti (*Phylloscopus collybita*), pajulintu (*Phylloscopus trochilus*) ja taivaanvuohi (*Gallinago gallinago*).

5 YHTEENVETO

Suunnittelualue on lähinnä maaseutuympäristöä. Luonto on karua ja havupuuvallasta. Myös metsien talouskäyttö (taimikot ja ojittaminen) on alueelle tyypillistä.

Valtion ympäristöhallinnon ympäristötietojärjestelmien mukaan alueella ei ole luonnonsuojelualueita tai vastaavia kohteita eikä perinnemaisemia. Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskuksen mukaan alueella esiinny uhanalaista lajistoa. Kartoituksen yhteydessä alueelta ei tavattu lain mukaan suojeltavia luontokohteita eikä uhanalaista kasvilajistoa. Maastokartoituksessa havaittiin Kurranjärvellä laulujoutsenpari, joka on EU:n lintudirektiivin I-liitteen tarkoittama laji.

Suunnittelualueella luonnon monimuotoisuutta lisäävät tuoreet kuusikankaat, joissa on paikoitellen lehtolaikkuja sekä lehtomaiset, rehevät kankaat. Myös Myllyojan varren rehevä kasvillisuus lisää alueen kasvillisuuden monipuolisuutta. Näitä piirteitä toivotaan voitavan huomioida suunnittelussa mahdollisuuksien mukaan ja tarkistettavan tarvittaessa tarkemman suunnittelun yhteydessä.

Järvet ympäröivine viljelyalueineen ovat kulttuurihistoriallisesti merkittävää aluetta. Tämä on syytä ottaa huomioon suunnittelussa, niin että uusi rakentaminen sopeutuu hyvin maisemaan.

Tämä luontoselvitys on vain yleiskuvaus alueen luonnosta. Tarkemman kaavoituksen yhteydessä on kaavoitettavalle alueelle syytä tehdä tarkempi luontoselvitys.

LÄHTEET

Eurola, S., Huttunen, A. & Kukko-oja, K. 1995: Suokasvillisuusopas. Oulanka Reports 14. Oulanka biological station. Oulun yliopisto. Oulu.

Eurola S., Bendiksen K. & Rönkä A. 1992: Suokasviopas. Oulanka Reports 11. Oulanka biological station. Oulun yliopisto. Oulu

Hotanen, J., Nousiainen, H., Mäkipää, R., Reinikainen, A. & Tonteri, T. 2008: Metsätyypit. Opas kasvupaikkojen luokitteluun. Metsäkustannus Oy. Hämeenlinna.

kansalaisen.karttapaikka.fi

Lehtinen, M., Nurmi, P. & Rämö, T. 1998: Suomen kallioperä. Suomen geologinen seura. Gummerus kirjapaino Oy. Jyväskylä.

Maisema-aluetyöryhmän mietintö I. Maisemanhoito. Ympäristöministeriö. Ympäristösuojeluosasto. Mietintö 66/1992.

Meriluoto, M. & Soininen, T. 1998: Metsäluonnon arvokkaat elinympäristöt. Metsälehtikustannus. Tapio. Hämeenlinna.

Mossberg, B. & Stenberg, L. 2005: Suuri pohjolan kasvio. Tammi. Helsinki.

Rassi, P., Hyvärinen, E., Juslèn, A. & Mannerkoski, I. (toim.) 2010: Suomen lajien uhanalaisuus- punainen kirja 2010. Ympäristöministeriö, Suomen ympäristökeskus, Helsinki.

Söderman, T. 2003: Luontoselvitykset ja luontovaikutusten arviointi – kaavoituksessa, YVA -menettelyssä ja Natura -arvioinnissa. Ympäristöopas 109. Suomen ympäristökeskus.

Tonteri, T., Ahlroth, P., Hokkanen, M., Lehtelä, M., Alanen, A., Hakalisto, S., Kuuluvainen, T., Soininen, T. & Virkkala, R. 2008: Suomen luontotyyppien uhanalaisuus – Osa II: Luontotyyppien kuvaukset. Suomen ympäristökeskus, Helsinki.

Valtion ympäristöhallinnon eliölajit -tietokanta, 30.5.2011.

Valtion ympäristöhallinnon ympäristötietojärjestelmä Hertta, 30.5.2011.

Viirret M. 2000: Ison Vatjusjärven kuormitus ja sen vähentämismahdollisuudet. Pohjois-Pohjanmaan ympäristökeskus. Oulu.

www.ymparisto.fi